

POSTANOWIENIE

Dnia 11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania J. P.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 grudnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 7 maja 2024 r., sygn. akt III AUa 1939/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

f.n

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 7 maja 2024 r. oddalił apelację ubezpieczonego J. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 16 września 2021 r. oddalającego odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie (dalej jako organ emerytalny) z dnia 9 czerwca 2017 r., którą w oparciu o art. 22a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby

Więziennej oraz ich rodzin (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1280, dalej ustawa zaopatrzeniowa) ustalono wysokość renty inwalidzkiej ubezpieczonego od dnia 1 października 2017 r. na kwotę 1.000 zł oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny, po uzupełnieniu ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, wskazał, że do obowiązków ubezpieczonego, przyjętego do służby w MO w służbie przygotowawczej na stanowisko inspektora Wydziału III - A SB z dniem 16 maja 1980 r. na własny wniosek, należała praca operacyjna, współpraca z osobowymi źródłami informacji, likwidacja zagrożeń. W wykonywaniu tych obowiązków ubezpieczony wykazywał się dużą gorliwością, co było dostrzegane przez przełożonych, którzy podkreślali jego bardzo szybkie opanowanie zagadnień operacyjnych, samodzielność myślenia, umiejętność analizy i wypracowywania własnych ocen, podejmowanie trafnych decyzji, wielość prowadzonych spraw. Wydział III-A SB został przekształcony później w Wydział V, który zajmował się zwalczaniem dywersji w sferze ideologii, polityki, ekonomiki i nauki, ochroną operacyjną przemysłu i innych gałęzi gospodarki narodowej oraz zwalczaniem środowisk opozycyjnych związanych z zakładami pracy. Ubezpieczonemu były przypisane zadania jednostki, w której pełnił służbę. Realizując służbę w jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w latach 1980-1987 ubezpieczony awansował na stanowisko Kierownika Sekcji, a więc był osobą decyzyjną, a realizowane przez niego zadania miały znaczenie z punktu widzenia jednostki, w której służył, był dwukrotnie odznaczany za zasługi w ochronie porządku publicznego (Brązową i Srebrną Odznaką) i wielokrotnie nagradzany finansowo.

Oceniając przebieg służby ubezpieczonego przez pryzmat zakresu zadań realizowanych przez jednostkę, w której służył, przy uwzględnieniu podkreślanych w opiniach służbowych wielości i jakości prowadzonych przez niego spraw, współpracy z osobowymi źródłami informacji oraz dużego zaangażowania, Sąd Apelacyjny uznał, że służba ubezpieczonego w spornym okresie była ściśle związana z aktywną służbą w organach bezpieczeństwa na rzecz utrzymania porządku wyznaczanego przez te organy, wspierając ówczesny reżim i realizację zadań charakteryzujących ustrój państwa totalitarnego. Nie bez znaczenia jest także to, że służba ubezpieczonego przypadła w okresie stanu wojennego, kiedy

to działania nakierowane na zwalczanie wszelkiej opozycji znacząco przybrały na sile. Jednocześnie ubezpieczony nie podjął nawet próby wykazania, że zawarte w jego aktach osobowych informacje nie są prawdziwe lub należy je odczytywać w kontekście szczególnych, indywidualnych czynności i realizowanych przez niego zadań. Nie wykazał przy tym, by podjął współpracę i czynnie wspierał organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, bądź by nie godził się z aktualnymi wydarzeniami w Polsce. Wobec uznania spornego okresu służby za służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej uzasadnione było zastosowanie wobec ubezpieczonego art. 22a tej ustawy i obniżenie jego milicyjnej renty inwalidzkiej (przyznanej orzeczeniem z dnia 8 grudnia 1987 r.).

Ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, tj. uwzględnienie w całości odwołania i zmianę zaskarżonej decyzji przez zobowiązanie organu emerytalnego do przeliczenia jego renty inwalidzkiej, poczynając od dnia 1 października 2017 r., z pominięciem art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej oraz o zasądzenie od organu emerytalnego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, a to: 1) art. 13b ust. 1 w związku z art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej, przez błędne przyjęcie, że przesłanka „służby na rzecz państwa totalitarnego” określona w art. 13b ust. 1 tej ustawy spełniona jest wyłącznie przez wzgląd na fakt formalnego zatrudnienia skarżącego w jednostkach wymienionych w art. 13b ust. 1 bez dokonania oceny przebiegu służby na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka, zgodnie z wykładnią art. 13b ust. 1 ustawy dokonaną przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20; 2) art. 2 w związku z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 178 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, przez błędne przyjęcie, że niekorzystne przeliczenie renty inwalidzkiej zaskarżoną decyzją jest zgodne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i w konsekwencji brak

odmowy zastosowania art. 13b ust. 1 w związku z art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej na podstawie art. 8 ust. 1 i 2 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP; 3) art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, przez przyjęcie, że przeliczenie renty inwalidzkiej zaskarżoną decyzją jest zgodne z zasadą równości wszystkich wobec prawa i w konsekwencji brak odmowy zastosowania art. 13b ust. 1 w związku z art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej na podstawie art. 8 ust. 1 i 2 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji; 4) art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, przez przyjęcie, że przeliczenie renty inwalidzkiej zaskarżoną decyzją jest zgodne z zasadą trójpodziału władzy i w konsekwencji brak odmowy zastosowania art. 13b ust. 1 w związku z art. 22a ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej na podstawie art. 8 ust. 1 i 2 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołano się na jej oczywiste uzasadnienie, ponieważ „zaskarżony wyrok został wydany w oparciu o błędną wykładnię art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej polegającą na przyjęciu, że spełnienie przesłanki „służby na rzecz państwa totalitarnego następuję tylko przez wzgląd na ustalenie faktu formalnego zatrudnienia funkcjonariusza służb mundurowych w jednostce wymienionej w tym przepisie, której funkcjonariusze według generalnej oceny wspierali aparat państwowy naruszający prawa człowieka, z pominięciem indywidualnej oceny funkcjonariusza na podstawie całokształtu okoliczności sprawy pod kątem naruszania przez niego praw i wolności człowieka w wymiarze indywidualnym”. Ponadto skutek błędnej wykładni art. 13b ustawy zaopatrzeniowej doszło do naruszenia szeregu standardów konstytucyjnych ochrony praw człowieka.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołuje się do oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego przesłanka oczywistej zasadności z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Przy czym przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; z dnia 17 maja 2018 r., IV CSK 599/17, LEX nr 2499804). Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por.

postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620; z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 573/17, LEX nr 2497707 czy wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436) ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Oczywiście naruszenie prawa powinno być zatem rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Skarżący jest w tym zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, a należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343; z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092 oraz powołane tam orzeczenia). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

Wymienionych wyżej wymogów nie spełnia wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania, ponieważ skarżący nie zdołał wykazać, aby naruszenie wskazanego we wniosku przepisu prawa materialnego miało walor naruszenia kwalifikowanego, widocznego „na pierwszy rzut oka”. Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego zastosowanie przez Sąd Apelacyjny w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej (a w konsekwencji art. 22a tej

ustawy) mieści się w granicach wyznaczonych przez jego wykładnię przyjętą w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Otóż w odniesieniu do wykładni kryterium „służba na rzecz totalitarnego państwa” użytego w tym przepisie zauważyć należy, że istotnie w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28), Sąd Najwyższy stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” z art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności. Stąd nie może być ono wyłożone jednorazowo i uniwersalnie. W wyroku z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 126), Sąd Najwyższy nawiązując do stanowiska zajętego w tej uchwale wyjaśnił, że określenie formacji/institucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Skoro art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, to można przyjąć, że istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być natomiast obalone przez odwołującego się w procesie cywilnym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, OSNP 2023 nr 9, poz. 104; z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22, OSNP 2024 nr 1, poz. 9; z dnia 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174; z dnia 12 września 2023 r., III USKP 52/23, OSNP 2024 nr 7, poz. 73).

Stąd w wyroku z dnia 9 stycznia 2024 r., III USKP 102/23 (LEX nr 3652059), Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że nawet brak po stronie ubezpieczonego indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, samoistnie nie wyklucza przyjęcia pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art.13b ustawy zaopatrzeniowej. Z kolei

w wyroku z dnia 10 lipca 2024 r., I USKP 15/24 (LEX nr 3732558), Sąd Najwyższy uznał, że „wyzerowanie lat służby” jest środkiem proporcjonalnym w stosunku do funkcjonariuszy, których lata służby przypadały przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Rozwiązanie to nie pozostaje w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP.

W niniejszej sprawie skarżący domniemanie wynikającego z zaświadczenia Instytutu Pamięci Narodowej, że pełnił on służbę na rzecz totalitarnego państwa, nie zdołał obalić, a zaliczenie przez Sąd Apelacyjny przypadającej na sporny okres jego służby w instytucjach wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej mieści się w granicach wyznaczonych przez wykładnię użytego w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”. Sąd Apelacyjny dokonał bowiem analizy akt osobowych skarżącego, z której wynikało między innymi, że „wykazywał zaangażowanie w wykonywane zadania operacyjne, pomysłowość, inicjatywę i samodzielność oraz likwidował zagrożenia na odcinkach pozostających w zainteresowaniu SB” oraz że „zajmował od roku 1984 stanowisko kierownicze, był osobą decyzyjną, a realizowane przez niego zadania miały znaczenie z punktu widzenia jednostki, w której służył - wszystko to wskazuje na osobiste zaangażowanie odwołującego w działania służące i wspierające ówczesny reżim”. W konsekwencji rozstrzygnięcie zaskarżonego wyroku jest spójne z przedstawionymi wyżej poglądami orzecznictwa w kwestii wykładni pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa” z art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej i całkowicie bezpodstawne jest twierdzenie skarżącego, jakoby Sąd Apelacyjny naruszył ten przepis w jakikolwiek sposób, a tym bardziej w sposób kwalifikowany, mogący być podstawą do stwierdzenia oczywistej zasadności skargi kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[l.n]

